

Önkifejezés helyett szolgálat Service instead of Self-expression

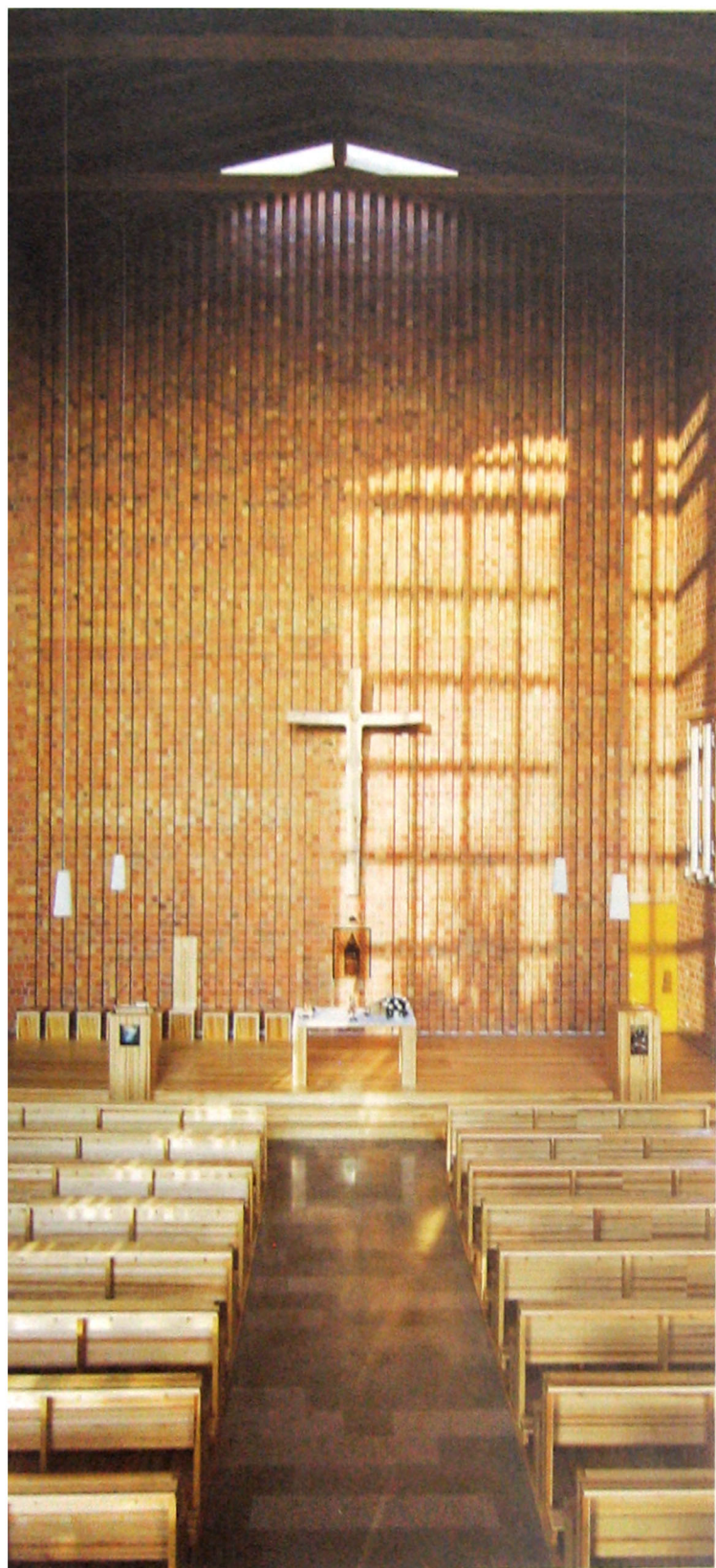
GYŐR-KISMEGYER ISTENI IRGALMASSÁG TEMPLOMA
THE CHURCH OF DIVINE MERCY IN GYŐR-KISMEGYER

Építészek / architects: **BALÁZS MIHÁLY, SOMOGYI-SOMA KATALIN**
Szöveg / text: **VÁMOS DOMINIKA** Fotók / photos: **BUJNOVSZKY TAMÁS**

Kismegyernek – Győr egyik elővárosának – két nevezetességet szokás említeni: a napóleoni csata emlékművét és a 18. századi temetőkápolnát. A kertvárosias település rendezett összképét több kisebb ipari csarnok, szerelőműhely tarkítja. A régi temetőhöz és kápolnához, amely egy kisebb domb tetejére települt, rövid sétaút vezet.

A pannonthalmi bencések fennhatóságához – egykori birtokaihoz – tartozó kismegyeri kápolna egyre kevésbé volt alkalmas arra, hogy befogadja az idejáró hívek egyre gyarapodó közösségét, így a régi épület érintetlenül hagyása érdekében 2004-ben egy új templom terveinek elkészítésére hirdettek meghívásos pályázatot. Az építkezés költségeit részben közadakozásból, részben a pannonthalmi apátság költségvetéséből tervezték fedezni. A bíráló bizottságban egyaránt helyet kapott a helyi és a pannonthalmi közösség,

valamint az Építészakadémia képviselője. A versengésben Gunther Zsolt és Csillag Katalin pályaműve nyert, amelynek megvalósítását a nehézkes egyeztetések miatt a plébános, Bartók Ferenc atya kezdeményezésére elvetették, és végül Balázs Mihály és Somogyi-Soma Katalin merőben más karakterű terve épült meg (még nem teljesen). A bizottsági döntésről szóló összefoglaló tanulmány három döntő szempontot hangsúlyozott, amelynek alapján mind Guntherék, mint Balázsék tervét kiemelkedően jó építészeti megoldásnak tartották. Egyfelől a régi

kis templom és az új épület kapcsolatának kellő méltóságát értékelték a telepítési és tömegalakítási szituációkban, másfelől a belső tér teremszerű, tiszta arányait, a közösségi és transzcendens funkció harmóniáját emelték ki, különös figyelmet szentelve a fénynek, a természetes megvilágítás szerepének. Preferálták a templom előtti gyülekezőtér kerengőszerű kialakítását, valamint a természetes, nemesen egyszerű építőanyagok alkalmazását, különösen a látszó terméskő-, tégl- és fapelületeket. A pannonthalmi bencés közösség, amely nemcsak adminisztratív, de

szellemi értelemben is legfőbb irányadója volt a templomépítésnek, régóta törekszik arra, hogy évezredek múltú keresztény szerzetesi kultúrájának megnyilvánulásait összhangba hozza a kortárs szellemi-művészeti diskurzusokkal, irányzatokkal. Így a bencés regula alázatáról, engedelmességéről, visszafogottságáról és önmegtagadásáról szóló legfontosabb alaptételét a minimalizmus, a minimalista dizájn kifejezőmódjában próbálják újrafogalmazni. Gunther Zsolt, aki John Pawson magyar partnereként amúgy is aktív szereplője a pannonthalmi rekonstrukciónak,

tervezésnek, templomtervével a kiírók által megkövetelt alázatos magatartást oly módon képviselte, hogy az új épületet a domb tövében félig a földbe süllyesztve, a fő hangsúlyt továbbra is a régi temetőkápolnának kívánta meghagyni. Balázs Mihályék ezzel szemben egy határozott kiállású, vertikális karakterű épületkubust helyeztek el a kápolnadomb tövében, amely előre nyúló, alacsonyabb szárnyával irányítja a figyelmet a bejárat felé (ez a melléképületszárny még nem készült el). A síma, ablakokkal alig áttört fehér falfelületek és a templomtér nyers téglafalai nem annyira a trendi minimalizmust, sokkal inkább azokat az elveket idézik, amelyekről a róla szóló monográfiában (Somogyi Krisztina, Kijárat Kiadó, 2006) Balázs Mihály vall: „*En nem tartom szerencsésnek, amikor az ego előtér, jobb volna féken tartani a belső, személyes megnyilvánulásokat. Nem kellene arra törekedni, hogy egyértelműen megkülönböztethető karakterűvé váljanak az épületek... Az építészet szerintem nem önkifejezés, hanem szolgálat.*” (18. o.) Ez a kinyilatkoztatás egyértelmű rokonságot mutat Szent Benedek szigorú mondataival: „*Ha vannak a monostorban kézművesek, ezek ha az apát megengedi, teljes alázatossággal gyakorolják mesteriségüket. De ha valamelyik a munkájában való ügyessége miatt gőgös lenne, mert azt hiszi, hasznára van a monostornak, az ilyet tiltsák el mesteriségétől, és ne térjen ahhoz vissza, hacsak meg nem alázza magát, és újra parancsot nem kap az apától.*” ... (Péld 16,25)

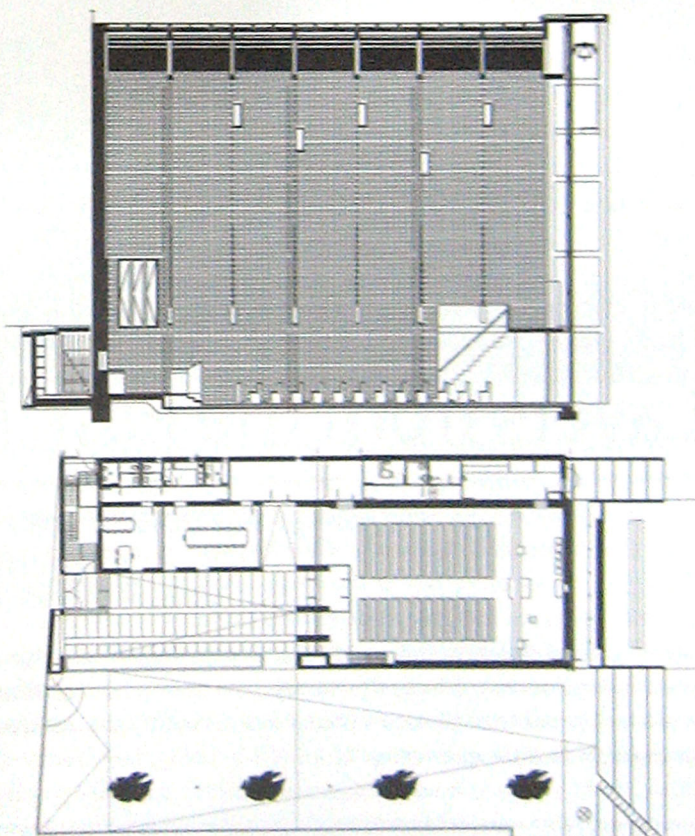
A templom 14m belmagasságú, egyetlen erőteljes hatású osztatlan tér, amely arányainál, fényviszonyainál, építőanyagainál és berendezési tárgyainál fogva egyszerre puritán és emelkedett, funkcionális és

időtlen, esetleges és tökélyre törekvő. Az építész minimális eszköztára mindössze a térarányokra, az építőanyagok anyagszerűségének és szerkezeteinek hangsúlyos megjelenítésére korlátozódik. A szentély, amely néhány lépcsőfokkal a hajó padlószintje fölé emelkedik, háttérfalának függőleges, az égből jövő fény felé irányított sűrű téglabordaival válik tekintélyessé. Noha a belső tér szerkesztése koncepciózusan tartja a klasszikus hosszanti templomterek ismert arányrendszerét, a szentély szimmetriatengelyében, az oltár mögött található a tabernákulum is, fölötté fafeszülettel, Balázs Mihály – saját építészeti kezjegyeként – apró aszimmetriát csempésztett a szigorúnak tűnő rendbe: az alacsony hajó-lásszögű tető gerincvonalára alig észrevehető szöveget zár be a tér középtengelyével, így irányítva tudat alatt a hívek figyelmét a jobb oldali falnyílás felé, amely pontosan a régi kápolnára enged rálátást. A látszólagos szigorúság – amelynek kedvéért sajnos a gyóntatófülke kikerült a templomtérből, és az előtér is igen szűkösre sikeredett – megrendítően képes ugyanakkor hangsúlyossá tenni a hajó és a szentély találkozásánál elhelyezett eredeti barokk, csillogó aranykoronával ékített Madonna szobrot. Az erős kontraszt miatt ez a sajátosan újszerű (posztmodern?) gesztus – Alvaro Siza Canaveses-i templomához hasonlóan – teológiai és liturgiai szempontból is határozott érzelmi és értelmezéssel bíró jelentéssűrűséget hordoz. A falak és a tér fegyelmezett rendjébe beszerkesztett homogén anyagú feszület inkább a szilárd állhatatosságot, míg a lágyan formált, színekben pompázó kedves arcú Mária és gyermeke a befogadást, a kegyelmet és megbocsátást közvetíti. Számomra ebben

a gesztusban érhető tetten leginkább Balázs Mihálynak az a meggyőződése, amelyet említett nyilatkozatában így fogalmaz: „A mai keresztény templom az embernek szól. A magunk megnyugtására építünk templomokat, bizonyítandó, hogy van Istenünk és hiszünk benne.” (37. o)

The church is an undivided space of a single powerful gesture which because of its proportions, light conditions, building materials and items of furnishing is both simple and elevated, functional and timeless, accidental and ambitioning to perfection. The minimalist means applied by the architect is only limited to spatial proportions and the accentuated presentation of the material qualities of building materials and structures. The sanctuary which rises above the floor level of the nave with a few stairs gains importance with the verticality of its background wall and dense brick ribs directed towards the light coming from the sky. Although the organization of the space conceptionally keeps to the system of proportions typical of classic longitudinal church spaces, also the tabernacle is found on the axis of symmetry of the sanctuary with a wooden crucifix above it. As his own signature as an architect, Mihály Balázs conjured a small-scale symmetry into the seemingly strict order: the low inclination of the backbone of the roof is at a hardly recognizable angle with the central axis of the space, thus subconsciously directing the attention of the believers towards the wall opening on the right-hand side which opens right upon the old chapel.

Építész tervezők / architects: Balázs Mihály, Somogyi-Soma Katalin
Építész munkatársak / fellow architects: Tatár Balázs, Török Dávid
Szerkezet / structure: Volkai János, Ambrus Roland
Épületgépészet / technical installations: Bajor Ervin
Épületvillamosság / electrical engineering: Krén József
Kerttervezés / garden design: Hlatky Katalin
Megbízó / client: Pannonhalmi Főapátság